

Egy évforduló, tízezer leütés – drámanovella

Szereplők

RADÁS KORNÉL (bolsevik forradalmár)

ZAYNÁTH RUDOLF (huszárfőhadnagy)

MAMI (Kornél édesanyja)

ANYUS (Rudolf édesanyja)

Inkognitóban

Csekoniczné, Fedák Sári, Hatvany-Deutsch Béla, Károlyi Mihály, Kun Béla, Lukács György, Molnár Ferenc, Prónay Pál és sokan mások

Március 21.

A Budapesti Munkástanácsok ülése határozatot hoz a hatalom átvételéről.

*

Úri társaság, vonósnégyes népszerű szalondarabokat játszik, a vendégek társalognak, többen táncolnak. Társalgásfoszlányok.

- Banksector ist kaputt, zöldség-gyümölcsben van business.
- Piroshoz rózsaszínt venni, prolitempó.
- Két leosztásból, komolyan?
- A kis Garanchy lányt vette el, persze előtte kikeresztelkedett, de nem ám az üzletből!
- Az *(betű szerint mondja)* entente egy sóhivatal, nem tényező.
- Ihaj-csuhaj, sose halunk meg, prosit!
- Legközelebb én is meghívok egy ilyen hogyishívjakot, bolseviket, vagy mit, olyan sikkes.

A táncolók közül kiválik egy pár, a nő középkorú, telt idomú, fiatal partnere hanyag eleganciával öltözött (skótkockás zakó, katonai derékszív, nyakában hosszú, fehér sál, vállán puska), a nő füléhez hajol.

- Te kis cafka!

A nő legyezőjével kacéran meglegyinti.

- Maga kis huncut!

A férfi magához húzza a nőt, az hirtelen félre kapja a fejét. A férfi felemeli karját, hónaljába szagol.

- Semmi botrányos. Csak férfias. Nemigen szoktál ilyet szagolni, fogadok! Ha nem tetszik, szagolgasd ezt a parfümériát!

Felkap egy poharat, az italt rálöttyenti a nőre, szétlökdösi a mellette táncolókat, felugrik az asztalra, lábával helyet csinál az evőeszközök között, odakiált a zenészeknek.

- Banda, ácsi! Most azt, hogy Fel vörösök, proletárok, csillagosok, katoná-á-ák, nagy munka vár ma reá-átok, állnak még a paloták!

Taps, egy leány virágot szakajt ruhájáról, átnyújtja. Másik oldalról fiatal huszártiszt katonás léptekkel siet az asztalhoz.

- Parancsoláshoz szokott hangon. Te ki vagy?

A másik haptákba vágja magát.

- Főhadnagy úrnak jelentem, Radás Kornél tizedes, szolgálatjára.
- Radás Kornél tizedes, leléphet. Itt semmi keresnivalója.
Az asztalon rekedt fiatalember lassan lemászik, a puska lecsúszik válláról, megszégyenülten kullog kifelé. Frakkos, monoklis úr lép hozzá.
- Fiatal barátom, ne értse félre Zaynáth főhadnagy úr határozott fellépését, e körben a szociális eszme rokonszenvre lel, ám bizonyos korlátokat, hogy úgy mondjam...
- Nincs keresnivalóm. *Megpördül, a puska megint lecsúszik, visszarántja.* Nincs keresnivalóm? Nincs! Találnivalóm van! Lógni fogtok, mind!
Kitántorog. A frakkos, monoklis úr fejét csóválja.
- Maga egy nagy Nemecek, fiam.

Március 27.

Ferdinand Foch marsall javasolja a békekonferenciának Budapest katonai megszállását.

A fővárosi közoktatásügyi bizottság elrendeli a hitoktatás megszüntetését a fővárosi iskolákban.

*

Kaszinó előcsarnoka, elegáns úr lép a portáshoz.

- Együtt a parti?
- Már csak önre várnak, méltóságos uram.

Sötét öltönyös, napszemüveges férfi siet át a hallon, a portás felé biccent, az meghajol. Egyre érkeznek a kaszinóvendégek, közöttük több, az iménti sötét öltönyös, napszemüvegeshez hasonló, egyikük a portáshoz lép.

- Az elvtársak együtt vannak?
- Önre várnak, népbiztos uram.
- Sári?
- A szeparéban várja.
- Helyes.

A kék szalonban urak verik a blattot.

- Ez a Miska ügyesen kiengedte a szellemet a palackból!
- Tanulhatott volna Tolsztoj gróf esetéből, az is szétoztotta a földjét, aztán a felszabadított jobbágyok első örömeikben agyonverték.
- Rekvirálásokat, államosítást emlegetnek.
- Nem merik megtenni, a franciák kezükre csapnának.
- Mendemonda, a börze már megérezte volna.
- Nem lesz itt semmi galiba, különben is, baloldalinak lenni manapság sikk.
- Miért nem lépsz be rögtön a kommunista pártba?
- Gondolkodom rajta.

A vörös szalonban a sötét öltönyösök ülészenek.

- Elvtárs, tiéd a szó.

Egyikük felpattan, szenvedélyesen beszél.

- A francia elvtársak kerek százharminc éve döntötték le ünnepélyesen az isten trónját, a mi országunkban még mindig áll. A proletár hatalom nem tűrheti az egyház áskálódását, ha úgy tetszik, az elnyomottak lelkét kell megmentenünk a pápa karmaiból.

Egy másik leinti.

- Ha ezer évig kibírták, várhatnak még néhány napot, előbb nézzük az üzletet, legsürgősebb a bankok, nagyvállalatok államosítása, mielőtt széthordják a pénzt.

A legtekintélyesebb koppant az asztalon.

- Elvtársak, higgadtságot! A Dunst és Társai ma ajánlott fel korlátlan hitelt, mit gondoltok, miből fizetjük a szállodaszámlát, mindennek eljön az ideje.

Valaki szerényen felteszi a kezét.

- Legalább a hittanórát eltörölhetnénk, a gyerek sorban hozza a szekundákat.

Április 9.

**A csehszlovák csapatok támadnak Perecsénynél.
A Forradalmi Kormányzótanács kinevezi Szamuely Tibor és Vágó Béla
népbiztosokat a lakásügyek teljhatalmú vezetőivé.**

*

Külvárosi bérház hátsó udvari lakása, Kornél lábából kanalazza a levest, anyja mellette áll, az üres lábosa várva.

KORNÉL. Mami, nemsokára költözünk!

MAMI. Nem megyek sehova. Harminc éve itt lakom, lakbérhátralékom soha nem volt, a háziúr rendes, engem itt a házban megbecsülnek, szeretnek, én is szeretek itt mindenkit, kivéve azt az undok Fazekasnét a másodikon. Aztán abban a házban esténként kiülnek a lakók a gangra beszélgetni? Ha kifogy a só, bekopoghatok a szomszédhoz kanálnyi sóért?

KORNÉL. Azt nem tudom, sőt adnak-e, de azt igen, hogy nem kell a közös vécére járni.

*

Úrilakás nappalija, Rudolf anyjával beszélget.

RUDOLF. Miska bátyánk jól megágyazott ezeknek. Képzelve, anyuska, Garanchyéknál szembe találtam magam egy hús-vér bolsevikkkel. Kiutasítottam. Ha a többi is ez a nivó, akkor mi pakolhatunk.

ANYUSKA. Nem pakolunk, fiam. Amikor apád három éve lovasrohamot vezényelt és karddal mentek a tankok ellen, valamennyien ott veszték. De senki nem inalt el.

Dédapádat a császár negyvenkilencben hadbírótság elé citáltatta, ő megjelent Bécsben, holott tudta, halálos ítélet vár rá. Megfutni nem szokásunk. A végén meglátjuk, kinek lesz oka összepakolni.

Április 17.

**A román hadsereg előrenyomul a Szamos és a Maros között.
A Forradalmi Kormányzótanács közzéteszi rendeletét a gyógyfürdők
köztulajdonba vételéről.**

*

KORNÉL. Mami, fontos megbízatást kaptam.

MAMI. Jézus Mária! Ugye nem keveredtél bele semmibe? Az emberek olyan ijesztőeket beszélnek, neked ne legyen semmi közöd azokhoz a randalírozókhoz.

KORNÉL. Mami, ne szóljon közbe. Engem bíztak meg az újpesti Lenin-fiúk megszervezésével.

MAMI. Miféle fiúk?

KORNÉL. Mi leszünk a forradalom ökle. Akar gyógyfürdőbe menni?

MAMI. Hova? Halálra rémisztesz kisfiam. Ha valami bajod esik, nem élem túl.

KORNÉL. Egyet se féljen, baja esik sokaknak, de én nem leszek köztük, mert én hozom rájuk a bajt.

MAMI. Ó Jézusom, bocsásd meg bűneinket, ments meg minket a pokol tüzétől, ámen!

Május 8.

A csehszlovák megszállás alatti Ungváron kimondják a Csehszlovákiához való csatlakozást.

A Közoktatásügyi Népbiztosság elrendeli a politechnikai oktatás bevezetését.

*

- A Forradalmi Törvényszék Zaynáth Rudolf vádlottat illegális barkácsszakkör keretében folytatott ellenforradalmi szervezkedésben bűnösnek találta és egyhangú szavazással halálra ítéli. Kíván az utolsó szó jogával élni?

- Nem.

Július 29.

A román hadsereg átlépi a Tiszát.

A Közoktatásügyi Népbiztosság elrendeli a nyolcosztályos népiskola bevezetését az egész országban.

*

- A Forradalmi Törvényszék Radás Kornél vádlottat iskolakerülés, pártfegyelem megsértése, kommunistához méltatlan magatartás tanúsítása és kémkedés vétségében bűnösnek találta, ezért egyhangú szavazással főbüntetésként halálra, mellékbüntetésként a Kommunista Pártból való kizárásra ítéli. Él az utolsó szó jogával?

- Nem.

Augusztus 1.

A Kommunista Párt vezetői az osztrák kormány politikai menedékjogával élve Ausztriába távoznak.

*

Szállodai szoba, alacsony, köpcös ember sötét öltönyben, csokornyakkendőben fel-alá járkal, kopogtatnak, belép a szállodainas.

- Uram, megérkeztek az elvtársak.

- Vezesse be őket.

Betődül nyolc-tíz lerongyolódott, fáradt, elgyötört ember, nem szólnak, szemüket az öltönysre függesztik. Az fellép egy zsámolyra, kihúzza magát.

- Elvtársak, az illegális pártmunkáról napi jelentést várok sifírozott táviratban, Bécs, Hotel zum König von Ungarn, Domgasse 7. Adalbert Kohnig névre. K-O-H-N-I-G! Ne

írják fel, jegyezzék meg. Kérdés? Elvtársak, a nemzetközi munkásmozgalom nem feledkezik meg elkötelezettségeitől, bátorságokról. Világ proletárjai egyesüljtek!
A szedett-vedett csapat elvonul, a férfi szivarra gyújt, hanyatt veti magát az ágyon, megcsörren a telefon, felkapja, női hang.

- Béluska, hallom, elutazik.

- Kezeit csókolom, Sárka, rövid kiruccanás, néhány tárgyalás és itt vagyok a maga karjaiban.

- Megtárgyalják a világforradalmat?

- Sárka, ezerszer megmondtam, ez nem teleföntéma.

*

Pályaudvar, gőzmozdonyfüst, hordárok loholnak fel-alá, kalauzok az első osztály kupéinak ajtajait nyitogatják a felszállók előtt, hamarosan sötét öltönyös, napszemüveges úrnak nyitják, majd újabb hasonlók előtt. A sötét öltöny-napszemüveg egyenruhába bújt urak egymásra nem tekintenek, elfoglalják helyeiket. Sípszó hasít, a vonat zihálva elindul.

*

A nyitójelenetből megismert szalon, a vendégek néhány kivétellel ugyanazok, társalgásfoszlányok.

- Fess fiú volt azzal a hosszú puskával, kár érte.

- Nem értettek ezek semmit, mert nem olvasták Shakespeare-t!

- Az a Zaynáth gyerek fejfel ment a falnak, most mondja meg nekem őszintén, kellett ez?

- Az *(betű szerint mondja)* entente egy sóhivatal, nem tényező.

- Banksector kaputt, zöldség-gyümölcs piac kaputt, cukorban van business.

- A következő száz évre, prosit!

- Legközelebb én is meghívom ezt a hogyishívjákot, „lajtai bán”, vagy mi, olyan sikkes.

A táncolók közül kiválik egy pár, a nő középkorú, telt idomú, fiatal partnere kezében kakastollas csákó, a nő füléhez hajol, valamit súg, a nő legyezőjével kacéran meglegyinti.

A vastagbetűs idézetek a Magyarország történeti kronológiája III. kötetéből (Akadémiai Kiadó, 1982) valók, szerkesztette Glatz Ferenc. Lehetetlen nem észrevenni, hogy a napi események párhuzamba állítása afféle „palackposta”, avagy „akinek van füle, hallja” üzenet a szerkesztő részéről, akkoriban ez bátor tett volt. Erre történetet felfűzni már gyerekjáték.